

Horváth Péter

CSIKÓHAL

Jordán Öcsi farral jött a világra. Anyja, Jordán Irén – vagy ahogyan a taszári légibázis amerikai katonái egymás közt nevezték: Dollárka – belehalt a szülésbe. A későn riasztott mentőautó elakadt a sárpatakra változott földúton. A két derék mentős hiába cipelte káromkodva a hordágyat és az életmentő felszerelést a szakadó esőben, mire megérkeztek, már csak egy „kivérzett cigánykurvát”, egy átkozódó vénasszonyt, és egy alig nyervákoló, szőrös, fekete csecsemőt találtak a faluvégi cigánysor utolsó vályogházában. Hiába kérlelték, fenyegették, az öregasszony nem adta át nekik a gyereket, ők viszont nem voltak hajlandók a halottat elszállítani. A cigányok körbevették a putrit, szidták a „magyar gyilkosokat”, a két mentős örült, hogy ép bőrrel megúszta.

Jordán Öcsit két hónappal később valami ostoba elírás folytán Jordán Jordán néven anyakönyvezték. A kivonaton „Apja neve: ismeretlen” bejegyzés szerepelt. Nagyanyja, Jordán Szerén egy fényképet talált a lánya után maradt kevés holmi közt. A képen három férfi állja körül a lányt: egy amerikai egyenruhát viselő fekete katona, egy vörös hajú, szeplős civil és egy szakácsapkában vigyorgó bajuszos kövér. A kép hátulján szálkás kézírással írott sor áll: „from Jackson and Lars and Zsül to Bijou with love 07 05 1994”. Az öregasszony – annak látszott, pedig még negyvenéves sem volt – nem tudott olvasni, egy szót se értett angolul, de azt tudta, hogy a képen szereplő férfiaknak közül lehet a foggal született, fekete porontyhoz, aki idő előtti érkezésével elvette a lánya életét. A gyereket három héten át az egyik unokahúga szoptatta, mígnem visszaadta azzal, hogy a kölyök véresre marcangolta a csecset. Az öregasszony kicsavarta a csecsemő „fölsleges” fogát, és továbbadta a gyereket egy másik szoptató nő-rokonának. A csecsemő mellről mellre vándorolt, de sehol nem tűrték néhány hétnél tovább, noha a cigányok rajonganak a gyerekekért. Nagyanyja kecsketejjel itatta, és pálinkába áztatott kenyérbéllel etette esténként. Jordánnak ízlett a nyaláncság, hamarosan fürgébb és érdeklődőbb lett korbéli társainál.

Jordán Szerén próbálta megkeresni a képen látott férfiakat, de a fegyveres kapuőrök elzavarták a légibázis közeléből, ahol Dollárka

addig napközben éhbérért takarított, esténként pedig tíz dollárokért eladta magát a szomszédos kiserdő bokrai közt bárkinek, aki egyenruhát viselt. Az amerikaiak boldogan adtak volna többet is a világszép cigánylány kegyeiért. Ezt ismerte fel a tiszt konyha magyar segédszakácsa, s attól fogva magára vállalta a „lávbiznisz” bonyolítását. Harminc dollárokat szedett be minden ölelésért, aztán, ahogy a környéket a magyarok mellett ellepték az olcsóbb ukrán és lengyel kurvák, az árat leszállította húszra, de becsületére legyen mondvá, tizenkettőt abból is átadott a lánynak. Később kiügyeskedte, hogy napközben a szoldzserek a konyha mögötti élelmiszerraktár krumpolis zsákjain hághassák meg az általa Bizsunak becézett „védencét”. A prosperáló lávbiznisz két legkitartóbb vendége egy fiatal fekete pilóta és egy Lars nevű svéd „megfigyelő” volt. Bizmu jobban kedvelte őket a többieknel, néhányszor a bázison kívül is találkozott velük, vendéglőben etették, bárban táncoltatták. A fekete egyszer még moziba is befizette, és állítólag azt ígerte neki, hogy amint véget ér a háború, magával repíti Amerikába.

Jordán Öcsi minderről mit se tudva, magányosan cseperedett a cigánysoron. Talán a szoptatása körüli bonyodalmak átka kíséerte, talán a nagyanyjának a gyerek származására vonatkozó, büszke magyarázata volt az ok – miszerint Jordánka apja egy amerikai néger király –, a purdék félték tőle. A cigánysor kutyái közt hempergett a sárban, ugatva „beszélgetett” velük a kutyalét titkairól, láthatóan értették egymást. Kétéves koráig nem szólalt meg emberi nyelven, nem állt két lábra. Feketébb volt a többi kölyöknél, azok mégis Jenkinek, Kutjának, esetleg „Dzsordennek” csúfolták, s azzal ugratták, hogy nem is igazi cigány. Ötéves volt, amikor a nagyanyját harmadszor kapták lopáson a fehérvári nagyáruházban, ahonnan hízmott farmernadrágokat, öt számmal nagyobb, valódi bőrdzszekiket hozott az ő kis „fekete angyalkájának”, noha a gyerek egy istennek se akart beléjük bújni. Büdösek, fintorgott, s már futott is vissza, félmeztelenül, a kutyák közé. Átnyargalt velük a kiserdőn, átkaparták magukat a háború végeztével kiürített és könnyelmű nagyvonalúsággal pusztulásra ítélt légibázis drótkerítése alatt, leheveredtek a hajdani kifutópálya repező betonjára, füvet rágszálva bámulták az égbolt üres horizontját. Jordán Szerént visszaeső bűnelkövetőként három év letöltendő börtönbüntetésre ítélték, Dzsorden pedig állami gondozásba került.

Ha a fekete autóval a cigánysorra érkező hivatali férfiak egyike nem lett volna fiatal korában aranyérmes hosszútávfutó, talán sose fog-

ják meg az erdőbe menekülő fiút. Amikor a férfi végre leverte a lábáról, Dzsorden úgy dobálta magát a kezei közt, mint a közeli kubikgödörbe telepített fekete, afrikai harcsák, melyeket a cigányok varsával vagy horoggal fogtak ki a vízből hajnalonként. Fejszével se lehetett agyoncsapni őket, sokuk még akkor is vonaglott, amikor vaskampóra akasztva, harapófogóval megnyúzták és kibelették. Levágott fejük tátogott, feltranszírozott, sötétvörös hússzeleteik meg-megrándultak a fateknőben, ahonnan a kutya néha sikerült elemelniük egy-egy harcsadarabot, amit aztán megosztottak a falkába fogadott fiúval.

– Az anyád keserves fekete hétszázát! – A hivatalnok talpra ránkoppant a szökevényt. Az szemén köpte, és beleharapott a csuklójába. A férfi körülpillantott, nem látja-e hivatali társát, s főként az nem látja-e őt. Amint megbizonyosodott róla, hogy a kolléga még valahol az erdő falu felőli szélén tévelyegve kiáltozik utána, lecsatolta a nadrágszíját, alaposan elfenekelte a visító gyereket. A szíjjal összekötötte a bokáját, mancsánál fogva a hátára emelve cipelte vissza az autóhoz. Mivel a kölyök még ott is ellenállt, a hivatalnoktárs nadrágtartójával a csuklóit is összekötötték, aztán – hogy útközben ne kelljen hallgatniuk veszett ordítását – zsebkendőket tömtek a szájába, és rácsapták a csomagtartó fedelét. Mielőtt a városba értek volna, egy parkolóban kiemelték a félájult kölyköt a csomagtartóból, megfenyegették, hogy ha mukkanni merészel, kivágják és megsütik a nyelvét. A hóentróglis beült vele a hátsó ülésre. Baj nélkül érkeztek a hivatalba, a gyereket egy partvisforma, farkasmosolyú asszony gondjaira bízta. Az bár-hogy ügyeskedett, nem tudta szóra bírni. A fiú bágyadtan lógázta a lábát, míg az asszony több helyre is telefonált. Némán várakoztak aztán. Az asszony papírt, ceruzát adott a fiúnak, megkérte, rajzolja le az otthonát. Dzsorden a szájába vette és rágni kezdte a ceruza végét. Ekkor a nő kiment a szobából. Két perc múlva ért vissza a pohár tej és a vajjas kenyérral. A szoba üres volt, az ablak tárva-nyitva.

Egész éjszaka keresték, mígnem egy közeli kapu alatt felborított szemeteskonténerben akadtak rá. Édesdeden aludt egy kóbor kutya oldalán. Amikor ki akarták húzni a kutya mellől, az eb morogni kezdett, pofájából csurgott a nyál, gyepmestert kellett hívni hozzá. Közepes testű, görbe lábú kutya volt. A nyakát szorító acélhuroknak feszülve, vicsorogva próbálta védeni alkalmi hálótársát. A sintér megelégette a kutya kéretlen hősiességét, fejbe csapta a gumibotjával. Míg a rendőrök, a házmester, néhány lakó és a korai járőrelők a sintér

szakszerű intézkedését figyelték, Dzsorden kinégykézlábalt a konténer melegt adó mocskából, átrohant a bérház udvarán, felmászott a négy méter magas téglakerítésre, és leugrott a túloldalán. Újabb félóra telt, míg végül megfogták, és beszállították a hivatal által új lakóhelyéül rendelt nevelőotthonba.

Az intézeti nevelők se bírtak vele. Időnként úgy tűnt, kezd megszeli-dülni, tűri, hogy a tanulatlan, jó szándékú falusi dadák lecsutakolják, és tiszta ruhába bújtassák. Megtanulta kanállal enni a levest, órákig ült mozdulatlanul a szépen felszerelt játszószoza gyerekasztalánál, együtt énekelte a többiekkel, hogy csigabiga gyere ki, de ha rájött a hoppáré, megtiporta a játékokat, kiborogatta a társai teli tányérját, nekirontott a dadáknak, fejét a falba verve dühöngött. Ilyenkor csak hideg zuhannyal lehetett úgy-ahogy lecsillapítani. A vizsgálatára ki-rendelt pszichológusnak leharapta a kisujját. Eldöntött dolog volt, hogy amint lesz üresedés, speciális intézetbe szállítják.

– Addig tegyük át a nagyokhoz! – javasolta az egyik nevelő. – Ők majd kordában tartják.

Huszonketten háltak az emeletes vaságyakon a „nagyok” hálóter-mében. Mindegyikük az általános iskola első négy osztályának valamelyikében bukdácsolt, de jócskán akadt köztük tíz éven felüli, bi-valyerős kölyök. A hálófőnök – kövér, disznószemű fiú – tizenégy is elmúlt már.

– Ne sokat kavarj itt, mer’ a szádra ülök, és teleszarom a pofád! – mondta első este az új lakótársnak a takarodó után.

– Azt próbáld meg!

A Dagi intésére tíz felől rohantak rá. Kifeszítették két ágy közt, a linóleumpadlón. A Dagi letolta magáról a nadrágját, Dzsorden fölét terpesztett, és a többiek biztató kurjongatásaitól kísérve beváltotta az ígéretét.

– Megállj, ezért megöl az apám!

– Kicsodád?! – A Dagi röhögött. – Nincs teneked se apád, se anyád, büdös cigány vagy, baszod. De még milyen büdös!

Kicipelték a sötét fürdőszobába, ledobták egy zuhanytálcára, ráeresztették a tust, és magára hagyták. Dzsorden lemosta magát, levette a pizsamáját, felterítette a fűtőtestre, a fal mellé kuporodott.

– Szar volt a szar, mi?

A sötét ajtóban egy Jakab nevű, rossz kezű gyerek állt. Kilencéves múlt, de hétnek látszott. Bordái kiálltak, jobb felső karjából hiányzott

a csont, vagy izomsorvadása volt; csak ványadt felsőtestét meghimbálva tudta felemelni a rossz kezét. Dzsorden rávillantotta a tekintetét, de nem válaszolt neki.

Jakab ellépett az ajtótól.

– Akarsz törölközőt? Nesze, itt az enyém.

Mire visszaértek a hálóterembe, már mindenki aludt.

– Mellém feküdhetsz, ha akarsz – suttogott a rossz kezű Jakab.

– Én is cigány vagyok.

– Én nem. – Dzsorden felkapaszkodott az emeletes ágy vaslétráján a felső szintre, magára húzta a pokrótát.

– Hanem? – Jakab megrángatta a takarót. – Mi vagy akkor?

– Szarrá fog bombázni titeket az apám – morogta Dzsorden.

– Megdögöltök, mint a szerb kutyák.

A roma férfiak közül néhányan átjártak a zöldhatáron annak idején, hogy heti száz márka zsoldért csatlakozzanak egy-egy szerb szabadcsapathoz. Jordán nagyapja is átrándult párszor, hazatértekor nagy volt az evés-ivás, a száz márka nagy pénznek számított. Persze nem csak cigányok jártak át a szomszédba háborúzni, a falu fehér szegényemberei közül is szerencsét próbáltak néhányan. Köztük is akadt olyan – akárcsak Dzsorden nagyapja –, aki nem került haza többé.

A rosszkezü felvergődött az emeletre.

– Nekem is van apám. A Dagié kétszer is meghalt már.

Hosszan sutyorogtak.

Másnap a rosszkezü mindenkinek elújságolta, hogy Dzsorden amerikai néger, apja pilóta volt a háborúban, anyja pénztárosnő egy szupermarketben, ahol a nagyanyja főigazgató, kórházban vannak, ételmérgezéssel, de ha meggyógyulnak, eljönnek Dzsordenért, és mindhárman kimennek a bombázóhoz lakni, Amerikába. A hálóban izgatottan tárgyalták az új információkat, aztán egy órával takarodó után, amikor az ügyeletes nevelő már az igazak álmát aludta, a Dagi jelzésére körbevették Dzsordenék ágyát. A rosszkezü az első neszre fölriadt – Dzsorden felbukkanásáig ő volt a vad tréfák céltáblája –, szemét a sötétbe meresztve figyelte, mire készülnek. A Dagi cigarettapapírt fűzött az alvó két lábujja közé, és meggyújtotta. A lángocska ellobbant, a megfeketedett végű papírcsövecske láng nélkül égett tovább. Az üvöltve ébredő fiú akkorát rúgott, hogy kiverte a legközelebbi bábészködő szemfogát. Lerántották az ágyról.

– Csillagot rúgtál, kis cigány? – A Dagi imbolygott előtte. – Akkor most tanulni fogsz. A tanulás fél egészségség! – idézte az egyik ne-

velőtanár kedvenc mondását. – Mondd utánam: nincsen apám, se anyám...

Dzsorden szembeköpte.

Nekiestek.

– Halljuk! – lihegett végül a Dagi.

Dzsorden némán nyelte a véré.

– Jakab! – vakkantott a Dagi.

Jakab felpattant az ágyáról.

– Mondjad neki! – súgta. – Mondjad, és elengedünk.

Dzsorden lefejelte. Jakab hátrább lépett, meglendítette a felsőtestét, mintha emelni próbálná a hibás kezét, és ágyékon rúgta.

– Jól van – bölintott a Dagi. – Faszta voltál, Jakab – Dzsordenhez fordult. – Mondod most már?

Dzsorden szemét marta a vér, hunyorogva kereste Jakab tekintetét. A rosszkezü újra megrúgta. Fogmosó műanyag pohárral locsolták fel. Végül hörögve, nehezen forgó nyelvvel eldadogta a Dagi után:

– Nincsen apám, se anyám, se istenem, se hazám, lopok, csalok, hazudok, mocskos cigány vagyok...

Kilencévesen, harmadszorra kezdte újra az első osztályt. Abban az évben új tanítónő érkezett a régi helyett a faluba, ahol a hajdani kastélyban az intézet működött. Csúnyácska, lapos mellű nő volt. Nem tudni, honnan és miért jött az isten háta mögé, ahol félállásban a falusiakkal közös iskolában tanított, délutánonként pedig tanulószobai ügyeletet adott a gyermekotthonban, ahol egy kisablakos, alagsori szobát rendeztek be neki, amíg „jobb megoldást” nem talál. Júliának tetszett a szoba, bár kevesellte a felajánlott díjazást.

– Ha beleszokik, tárgyalhatunk a dologról! – ígérte neki az igazgató. – Az elődjének sem volt panasza rám!

A tanítónő további zokszó nélkül kezdte a „beleszokást”. Nem fogadta el a felajánlott külön étkezést – a nevelők számára külön főzött az egyik dada az igazgatói lakosztály konyháján –, azt ette, amit a gondozottak, ott ült velük a visszhangos ebédlőteremben, takarodó után végiglátogatta a hálótermeket, az iskolai tanórákon az intézettekkel és a falusiakkal egyforma figyelemmel bánt. Egy ártatlan megjegyzése keltette fel Jordán rokonszenvét.

– Nahát! Milyen helyes kis csikóhal úszik a homlokodon! – Elsétált a két padosor közt, futólag megsimogatta a fiú túskefrizurás fejét.

A rózsaszín bőrhíba elfehéredett Dzsorden halántékán.

Az intézeti fiúk úgy tettek, mintha nem hallották volna a megjegyzést, a falusi lányok viszont összesúgtak. A szünetben egyikük odalépett a fiúhoz, noha a falubeli gyerekek ritkán álltak szóba a „lelencekkel”.

– Mi az a csikóhal?

A fiú a nyitott ablaknál állt, az üvegre pillantva vizsgálta saját tükörképét.

– Nem tudom. Nézd meg a lexikonban!

– De buta vagy! – fintorgott a kislány. – Még nem is tanultuk a csét!

Az osztályterem hátsó falánál két üveges könyvszekrény állt, tele színes, senki által nem olvasott könyvvel, amelyeket a hátrányos helyzetű iskolák felzárkóztatására meghirdetett pályázaton nyert a városba távozott tanítónő. Dzsorden kinyitotta a szekrényt, biztos kézzel kiválasztotta a könyvek közül a gyerekeknek szerkesztett Larousse-t, fellapozta a csé betűnél.

– Nincs benne – mondta.

– Na, persze...! – biggyesztette ajkát csúfondáros mosolyra a kislány.

– Mit kerestek? – lépett mögéjük a tanítónő.

– A halamat – felelte a fiú.

– Hazudik a Jordán! – árulkodott a kislány. – Azt mondta, tudja a csét, pedig nem is tanultuk még!

A tanítónő kivette Dzsorden kezéből a könyvet.

– Hazudni gyáva dolog.

Jordán sötét szemmel nézett fel rá.

– Nem vagyok gyáva.

– Cigode more! – nyelvelt a kislány. – Gyáva minden cigány!

Dzsorden kikapta a tanítónő kezéből a Larousse-t, ismét felütötte a csénél, és kissé akadozva bár, de érthetően és tisztán tagolva felolvasta az első címszavakat.

A gyermekotthon igazgatójának két éve volt hátra a nyugdíjazásig. Húsz évvel korábban nyerte el az állást, akkoriban még családostól lakta a kastélyemelet keleti szárnyának négy, gyönyörűen felújított szobáját. Azóta mindhárom lánya felnőtt, egy még az országból is elmenekült, a másik kettő a fővárosba költözött, csak hogy minél meszebb kerüljenek gyerekkoruk gyűlölt helyszínétől, ahol zabolázhatatlan, vásott árva fiúk közt kellett „európai úrilányokká” kupálódniuk. Az igazgató felesége alighanem az unalomba halt bele; utolsó

éveiben fél napokat töltött a férje számítógépénél, lakkozott ujjaival pötyögtette a klaviatúrát, végtelen sorokba rendezve a pasziánszt.

– Tévedés – az igazgató elnézően mosolyogott a sürgős kihallgatást kérő tanítónőre. – Biztosan kívülről tudja a kölyök a bekezdést.

– Nem egy bekezdés volt, hanem egy egész oldal! A fiú folyamatosan olvas, és majdnem hibátlanul számol!

– Akkor hogy bukott meg kétszer is? Miért járja már harmadszor az első osztályt?

– Én is ezt kérdezem magától!

Az igazgató hamarjában nem tudott válaszolni. Az előző tanítónő már a felesége életében a szeretője volt. Az agilis, erős, határozott és tehetséges tanerő mindent elkövetett volna, hogy legalább fél tizeddel emelje az intézet lakóinak tanulmányi átlagát. A májfoltos homlokú, bolond cigánygyerekek mégse tudott eredményt elérni. Márpedig ha neki nem sikerült, akkor a kis koszos belül épp olyan sötét, mint kívül.

– Nézze, Julika, ugye szólíthatom így... Maga csak három hónapja van nálunk. A mi gondozottjaink legtöbbje bizonytalan származású, árva vagy félárva kölyök, hál' istennek egészségesek, mint a makk, maga is látja, nyár óta lakatlan a betegszobánk, de ami a tanulmányi előmenetelüket és viselkedéskultúrájukat illeti... Kutyából nem lesz szalonna.

– Én is tudok közmondásokat! – Júlia hangja remegett. – Fejétől búzlik a hal!

Az igazgató arcáról elröppent a jóságos mosoly.

– Ha nem tetszik magának nálunk, vagy túlságosan nehéznek találja az itteni munkát...

– Nem rólam van szó – makacskodott a tanítónő –, hanem egy gyerekről!

– *Ötven* gyerekről! – nyomta meg a szót az igazgató. – Egy jótányit se használna nekik, ha egyikük miatt megszállna minket egy vizsgálóbizottság, hogy felülbírálja az eddigi eredményeinket, netán visszaminősítsenek...

– Semmi ilyesmire nincs szükség. Elég, ha Jordán holnaptól a második vagy a harmadik osztályba jár.

– Nem értem, hogy juthat eszébe ilyen csacsiság – az igazgató visszanyerte magabiztos, leereszkedő modorát. – Minden évben leadtuk a szabályos jelentések tömkelegét, a felettes szerveink a legnagyobb megelégedéssel nyugtázták a...

- Értem – bólintott a tanítónő.
- Az igazgató hirtelen gyámoltalanná vált.
- Julika. Nem akarok botrányt.
- Júliának hívnak, és holnaptól elszámol nekem napi két túlórát.

Másnapról Dzsorden külön padba került, s míg a többiek fennhangon, szótagolva olvastak, neki önálló fogalmazást kellett írnia. Egy kutyáról írt. A korcsot Dzsipszinek hívták, értette az emberi beszédet, és maga is ki tudott mondani olyan egyszerű szavakat, mint a cigány, döggút, erdő, faszom, geci, halott, igen, kurva, leszárom, madár, nem, pina, rohadék, sötét, szép, takony, utál, üvölt, vér. A kutya egy fehér bőrű, kék szemű fiúcskával járta az erdőt. Ürgét öntöttek, nyulat fogtak, fácskát ütöttek, vagy teletömték magukat szamócaival, aztán beszöktek a bezárt taszári reptérre, és az eget fürkészve beszélgettek a világ dolgairól.

– Szép – mondta a kutya.

A felhőtlen ég távolában csillogó pont tűnt fel. Ahogy közeledett, dübörgő hang töltötte be az eget.

– Madár? – a kutya a fiú combjához húzódott.

A csillogó pont hatalmas, ezüst repülőgéppé változva szállt le a magasból, sivitva eléjük gurult.

– Faszom – mondta a kutya.

Kinyílt a repülő üvegteteje, fekete férfi bukkant fel alóla, odaintett nekik. A kutya feltápáskodott, bal mellső mancsát megemelve, félrebillentett fejjel nézte a gépmadarat.

– Geci! – vakkantotta.

A fiú odafutott a repülőhöz.

– Apa?

– Takony – mondta a kutya.

A fiú felhúzta magát a gép szárnyára, végigszaladt rajta a törzsig. A fekete pilóta besegítette maga mellé, a pilótaülésre.

– Leszárom – mondta a kutya.

A tanítónő elolvasta a helyesírási hibáktól hemzsegő fogalmazványt (amelynek végén a repülő elrepült, a kutya pedig nem ejtett ki a száján többé emberi szavakat), megsimogatta Jordán fejét.

– Ebéd után megbeszéljük.

Levitte a fiút az alsági szobájába, leültette a sezlontra, ő maga a kisasztalnál foglalt helyet.

– Verd ki a fejedből ezt a számárságot.

– Beszélt – mondta Dzsorden.

- Nem a kutyádra gondoltam.
- Dzsorden a tanítónőre emelte a szemét.
- Értem fog jönni az apám.
- Senki nem jön érted, Dzsorden.
- A fiú tekintete megrebbent.
- Soha?

Jordán Szerén két héttel később billegett be az intézet kapuján. Nem hagytak rajta nyomot a börtönévek, kövérebb volt, mint három évvel azelőtt. Nem volt nála se bőrönd, se táska, csak egy vadonatúj, XL-es méretű bőrdzseki és egy negyvenhármas fehér edzőcipő.

– Az unokámért jöttem! – közölte az elébe siető tanítónővel.

Dzsorden az épület keleti sarka mögül figyelte őket.

– Mi van cigány, elvisz a nagyanyád? – A Dagi röhögött rá.

A tanítónő felkísérte az asszonyt az igazgatóhoz. Elmagyarázták neki, miért nem viheti magával a gyereket.

– De hát az onokám!

– Sajnálom – az igazgató felállt az íróasztala mögül. – Mondja el neki még egyszer. Én erre nem érek rá.

– Ha gondolja, én megírom a kérvényt – mondta a tanítónő a cigányasszonynak, miután az igazgató magukra hagyta őket.

– Tudok írni. Odabent megtanultam.

– Akkor sincs sok esély rá, hogy visszakapja. Ahhoz állandó munkahely kell, lakhatás, erkölcsi bizonyítvány... Meg aztán... – A tanítónő térd alá érő, szürke szövetszoknyát és fekete, lapos sarkú félcipőt viselt. Mióta megérkezett, nem lakkozta ki a körmét. – Gondolja meg... Hova vinné? – elsimított a szoknyáján egy nemlétező ráncot, tekintetét ismét a cigányasszonyra emelte. – A fiú itt mindent megkap, amire szüksége lehet.

A cigányasszony szemében megmozdult a feketeség. Az asztalra tette a bőrdzsekit és az edzőcipőt.

– Add oda neki, ha majd belenő – benyúlt a blúza alá, előhúzta a gyűrött fényképet. – Meg ezt – kisimította a fotót, becsúsztotta az edzőcipő alá.

Dzsorden ugyanonnan leste az öregasszony távozását, ahonnan az érkezését megpillantotta. A kora délutáni nap két háromszögre bontotta az udvar négyzetét. Az egyik ragyogott, a másik árnyékba borult. A két nő az árnyékos háromszög alapvonalától indult a kerítéskapu felé. Néhány lépés után elérték a fényhatárt, a tanítónő továbbra is az árnyék-

ban, a cigányasszony a fényben lépdelt. Dzsorden úgy látta onnan, az épület szeglete mögül, mintha a nagyanya talpa nem érintené a földet.

A matraca alatt őrizte a képet. Ha biztos volt benne, hogy a többiek már alszanak, kivakodott vele a mosdóba, lekuporodott az ablak alá.

– Te meg mit csinálsz?

– Mi közöd hozzá? – nem volt ideje elrejtteni a fotót.

Ahogy a Dagitól látta, a rosszkezü egy mosdókagylóba vizelt.

– Nem árullak el, ha nem muszáj.

Másnapra az egész hálóterem tudta, hogy Dzsordennek három apja van, és egyik se cigány. Feltúrták az ágyát, kirámolták a szekrényét.

– Hol az a kibaszott fénykép?

– Sehol – felelte Dzsorden. – Hazudik a cigány.

A rosszkezü rémulten forgatta a szemét.

– A magyarok istenére esküszöm, Dagi, itt folyjon ki a szemem, repedjen meg a májam, ha...

– Elvállik – bólintott a Dagi. – Hozzátok a kokányt!

– Ne! – A rosszkezü a Dagi elé vetette magát, átölelte a lábát.

– Könyörgöm, ne csináld!

A kokány nedves füzetlapokból sodort és később kiszárított, szivar formájú papírrudacska volt. Belseje kavicsokat rejtett, kívülről cukorspárgával volt körbepagyűrűzve. Két végére méteres, vastagabb zsinetet csomóztak, az volt a kokány „nyele”. Csapása kemény volt, de nem törte be a koponyacsontot.

Hetedszerre csattant a vinnyogó Jakab fején, amikor Dzsorden megszólalt.

– A matraca alatt.

– Nem igaz! Esküszöm neked, Dagi...

Pillanatok alatt előkerült a fénykép.

– Szóval így... – a Dagi tűnődve forgatta húsos ujjai közt a fotót.

– Ennyit ér az eskü... Meg a nagy cigánybarátság...

– Én nem vagyok cigány! – mondta Dzsorden. – Ha az volnék, hazavitt volna a nagyanyám. Amerikai vagyok.

A Dagi még mindig gondolkodni látszott.

– Hugyozzad le akkor a szarfaszú romát.

Nem lehetett neki ellentmondani. Kokányt kapott, aki gyorsabban ette meg nála az ebédjét (így hamarabb jutott repetához), kokányt kapott, aki vacsorakor nem spejzolt neki szelet parizert, kárika kolbászt, szelet kenyeret legalább. Így járt, aki nem köszönt neki

előre, nem írta meg helyette a házi feladatát, nem adta kölcsön első szóra a fogkefét vagy bármi más tulajdonát. Egymással kínoztatta őket. „Kalapból” kellett kihúzni kettőt a papírcetlikre firkantott nevek közül, az első lett a „Bűnös”, a második a „Hóhér”. Ha elégedetlen volt a büntetés szakszerűségével, felcseréltette a szerepeket. Pom-pás szórakozás volt, senkinek nem jutott eszébe, hogy egyszer magát a Dagit vessék alá.

– Gyerünk, Jenki, mire vársz? – A Dagi kettétépte a fényképet.

– Mi van, nem segít az apád? – A maradékot is keresztbe szakította.

– Adjatok egy gyufát!

Ekkor Dzsorden odalépett a földre feszített rosszkezü fölé, és letolta a nadrágját.

Keményen csapott rájuk a tél. Az alagsori odúban nem működött a fűtés. Dzsorden vacogva kuporgott a tanítónő ágyán.

– Oké, aj gerit. Foxtrocársárlieko.

– Get it – mondta a tanítónő. – Azt jelenti, vettem.

– Getit – ismételte Dzsorden.

– Hallgasd meg még egyszer, hogyan mondják – a tanítónő visszatekerte a képet a hordozható videolejátszón.

Kopogtattak.

– Ki az? – kérdezte a tanítónő.

Az igazgató hangja hallatszott odakintről.

– Csak egy pillanatra, kollegina... ha kinyitná...

– Bújj a takaró alá! – a tanítónő eligazgatta rajta a takarót, levette a hálóingére húzott télikabátját, összeborzolta a haját, és kinyitotta az ajtót.

A küszöbön az igazgató állt, a félhomályos folyosón Dagi támasztotta mögötte a falat.

– Elnézést, azt hittem, rosszul van. A gyerek azt mondta, furcsa hangokat hallott.

– Filmet néztem, és elaludtam rajta – mondta a tanítónő.

Az igazgató bepillantott a szobába. Júlia félrehúzódott, hagyta, hogy a hálóing lecsússzon a válláról.

– Karácsonyra vettem magamnak a lejátstót.

Az igazgató a képernyőre nézett.

– Nem is tudtam, hogy kedveli a háborús történeteket.

– Repülős – felelte a tanítónő.

Az igazgató távozni készült.

– Elnézést.

Megmozdult a pokróc.

– Ott van! – rikkantott a Dagi. – Ott van az ágyában! Mondtam, hogy bassza a nigger! Akkora fasza van, mint a...

Az igazgató visszakézből ütötte meg.

– Kotorj a hálóba, és tartsd a pofád!

Dagi elkullogott.

– Félóra múlva – mondta az igazgató. – Odafent – betette az ajtót maga után.

Dzsorden kibukkant a takaró alól.

– Most baja lesz? – kérdezte.

– Nem lesz bajom.

Kellemes meleg volt a plüss ülogarnitúrával berendezett, tágas nappaliban. Az ablakot földig érő, mályvaszínű függöny takarta. A dohányzóasztalon üveg bor, két kristálypohár várakozott. A politúros dobozú, régi lemezjátszó kéken derengő plexiteteje alatt fényes, fekete bakelitlemeze forgott.

– Foglaljon helyet.

– Inkább állnék.

– Egy pohár vörösbort?

– Soha nem iszom alkoholt.

– Kár – az igazgató fényes háziköntösben fogadta. – Az alkoholizmus bocsánatos bűn a mi szakmánkban. A ferde hajlam viszont...

– Nincsenek ferde hajlamaim.

– Hiszem, ha látom. Júlia...

A huszonkét fiúra hat pár korcsolya jutott. Miskéri egysoros vonalba sorakoztatta őket, elsőként a hat legalacsonyabbnak osztotta ki a korcsolyacipőket. Legtöbbjükre nagy volt a hokicipő, bicsakló bokával evickéltek a bányató jegén. A többiek topogva, markukba lehelve vártak a sorukra. Akinek a bakancsán sarokvas volt, az „patkón” csúszkált: felemelt lábfejjel, a cipő sarokvasán egyensúlyozva karcolt íveket a zölden ragyogó tükörjégre. A legkisebb fiú, bizonyos Tavaszi Ákos, képtelen volt megállni a lábán. Alighogy feltápáskodott, a korcsolya megint kicsúszott alóla. Dagi odament hozzá.

– Add ide, mielőtt kitöröd a nyakad.

– Még próbálnám kicsit – pislogott Tavaszi Ákos.

– Fölösleges – mutatójával mellbe pöccintette a tápáskodni próbáló gyereket. Az szerencsétlenül esett, tarkója nagyot koppant a jégen. Dagi mellé térdelt, előzékenyen felültette, kifűzte a korcsolyacipőjét. – Ha nem vigyáznék rád, nagyobb bajod esne. – Fél perc múltán lúdtalpas kacsaként, bebillenő bokával szaladt a jégen, hogy lendületet vegyen; kitárt karral siklott a feltámadó szélből segítve, egyre távolabb a többiektől. – Így kell ezt – rikoltott –, szarfaszúak!

Aztán egyszerre eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

A rossz kezű Jakab futott Miskérihez.

– Tanár úr! Tanár úr! A Dagi...! A Dagi...!

A tornatanár éppen visszacsavarta a laposüvege kupakját.

– Intézzétek egymás közt... – cigarettára gyújtott. – Nem tűröm az árulkodást.

A többieket messze megelőzve Dzsorden ért először a lékhez. Dagi lilára fagyott ujjakkal kapaszkodott a peremébe.

– Segíts már, mielőtt belém fagy a szar! Egyedül nem bírok kimászni innét.

Dzsorden hátrapillantott. A többiek körbevették Miskérit, a rossz kezű Jakab a lék felé mutogatva magyarázott neki. Dzsorden lehalt a jégre.

– Hülye vagy? Mit csinálsz? Ott nem fog beszakadni! Ez csak egy kibaszott lék!

Dzsorden közelebb mászott hozzá.

– Mit szarozol már, azt akarod, hogy megálljon a szívem?

A lék mellett öklömnyi jégdarabok heverték. Dzsorden feltépett egyet.

– Ne csináld, Jenki, badz meg, hülye vagy? Esküszöm, visszaadom a képed! Lent van az ebédlőben, a lambéria mögött, ahol beázik a...

Mire a többiek odaértek, a lék vize kisimult. Dzsorden már állt. Nem látszott rajta érzélem. Mintha életre kelne, a csikóhal lüktetett a halántékán.

Kortárs, 2011/10.

(Horváth Péter 1951-ben született Budapesten. Prózát és drámát ír. József Attila-díjas.)